

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

י"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ו

פרשת וישב

(טז) וימצאוהו איש וזנה תנה בשדה. יאמר כי הוא תועה מן הדרך ולא היה יודע אנה ילך. ונכנס בשדה כי במקום המרעה היה מבקש אותם. ויאריך הכתוב בזה להגיד כי סבות רבות באו אליו שהיה ראוי לחזור לו. אבל הכל סבל לכבוד אביו. ולהודיענו עוד כי הגזרה אמת והחריצות שקר. כי זמן לו הקב"ה מירה דרך שלא מדעתו להביאו בידם. ולזה נתכוונו רבותינו באמרם כי האישים האלה הם מלאכים. שלא על חנם היה כל הספור הזה. להודיענו כי עצת ה' היא תקום⁴⁰:

א. רמב"ן.

פרק לז' פסוק טו:

אלו

1. מה קושי מוצא פרשנו עליו הוא מנסה להשיב?
2. מה ולמה כן התייחסותו ליוסף ומציון?
3. מה פירושו: "האזנה אמת - והחריצות שקר" ואיך זה שייך לכאן?
4. מיהו "האיש" המדריך את יוסף ומה היתה מטרתו?
5. מה הרציון בכל זה?

* * *

וישאלהו האיש לאמר מה תבקש? כאלו אמר דרך נערה, מה תבקש כי רעך רבה אם תבקשם, וזה שלא אמר מי תבקש, והשיב לא אירא מהם כי אחי אנכי מבקש, והשיב האיש נסעו מזה, ר"ל ממה שאתה חושב, וזה שאמר דל הסיעו⁴¹ עצמן מן האחזה, שהם היו כמנין דה, כי שמעתי אומרים נלכה דותינה, ולא⁴² אמר נלך לדותן להעירו נכלי דתות. ואמר רשי דל ויתנכלו אותו להמיתו נתמלאו נכלים וערמיסיות, והו אמרו: ויתנכלו לשון התפעל, ואפי אותו⁴³ ולא אמר וינכלו אליו לזה אמר ויתנכלו שנתחממו עליו ונתפעלו ממחשבות רעות, ואמר אותו כי גם יוסף הכיר בגדוד שפתותיהם כי עליו חשבו להמיתו ולהיסקו:

ב. מדרשי תורה.

פרק לז' פסוק טו:

אלו

1. לכאורה מה קשה בכלל בפסוקנו?
2. פרשנו מוצא רמזים על היחסים המצורערים ועל צמדתו של יוסף, התוכל להסביר?
3. מה הקושי במלה: "ויתנכלו" ואיך אפשר או צריך היה לכתוב?
4. פרשנו קובץ כי יוסף הראים ביחס הציון אליו ואף על פי כן נהא כפי שנהא, מנין הוא לומר זאת?
5. מה חשב לו להדאיש זאת?

* * *

2/11

46. בקטע זה, כמו במקומות מפורזים בכל פירושו לתורה, מניח רבינו יסוד מוצק, אשר עליו ועל פיו תובן הסוגיא כולה - במקרה דנן יחס אחי יוסף אליו. ועיין, מעין סוג זה של יסוד, לעיל ל"טו ד"ה אלי תבא כי שכר שכרתוך בסוגיית דרגת האבות, וכן לעיל כז, כט ד"ה הוה גביר לאחיך בסוגיית ברכות יצחק ליעקב ולעשו ועוד. כל אחד מן הקטעים האלה מהווה מעין עמוד עליו נשענת הבנת הסוגיא כולה, והקורא המעיין יכול כאילו לעבור ולדלג מעמוד לעמוד ובוה לבנות השקפה מקיפה על הספר כולו. 47. ראב"ע ד"ה בנכליהם. במחשבתם הרעה, מגורת "ויתנכלו אותו". וכן ברמב"ן: כאשר פירשתי כי זקני מדין חשבו המחשבה הרעה הזאת... 48. להמית אותם, כפי שיבאר רבינו להלן. 49. כפי שכבר מסר את דבתם לאביהם. 50. זהו חידוש רבינו שהאחים חשדו ביוסף שבא להחטיאם. 51. בגלל העלילה. 52. אם יצליח להחטיאם. 53. וברד"ק: משתדל לתת מוקש בנפשי להמיתני. 54. הכינוי בסוף המלה אינו על הנשוא כי אם הנושא. 55. שפירושו: שאתם תעשו, ואין פירושו לעשות אתכם. 56. שפירושו: שאתה תעבור, ואין פירושו להעביר אותך. 57. כיצד הגיעו לידי כך. 58. במדבר רבה יג, יח אלא צדיקים גמורים היו ולא בא לידם חטא מעולם אלא הוא. 59. שמות כח, יב "אבני זכרון לבני ישראל, ונשא אהרן את שמותם לפני ה' על שתי כתפיו לזכרון" (וכן להלן שם פסוק כט). 60. אפילו למכרו. 61. מלשון "חן" = לפנים משורת הדין (השוה רבינו לעיל ו, ח ד"ה ונח מצא חן). לדעת רבינו החרטה של האחים היתה לא על עצם הפעולה (מכירה) ולא על התוכנית לחמור מזון ("ונהרגו") אלא על פגם במידות בזה שלא נענו לבקשת יוסף להתנהג עמו במידת לפנים משורת הדין. סירובם להתנהג לפנים משורת הדין, כאכזריות נחשב, ועל זה הרגישו "אשמים", בעוד הצדיקו את הדין עצמו עד הסוף ועד בכלל. 62. על ידי דיבה לאביהם אשר יקללם. 63. בזה שיחטיאם וכזה יענישם האל יתברך. 64. כך שראו בו ירודף, ופעלו בהתאם.

(יח) ויתנבלו אתו להמיתו 46. הנה לשון נכ"ל יורה על המצאה להרע, כמו "אשר נבלו לקם" 47 (במדבר כה, יח). אמר שחשבו את יוסף בלבם נוכל להמית 48, ושקא אליהם לא לדרש שלומם, אלא למצא עליהם עלילה 49 או להחטיאם 50, כדי שיקללם אביהם 51 או יענישם האל יתברך 52, וישאר הוא לבדו בפרוץ מבנים (על פי דברים לג, כד). ולשון התפעל יורה על ציור הדבר בנפש, כמו "אתה מתנגש בנפשי" (שמואל א כח, ט), מציר בלבך מוקש על נפשי 53. ולשון "להמיתו", שמיית הוא את אחיו 54, כמו "לעשתכם אתם" 55 (דברים ד, יד), "לעברך בכרית" 56 (שם כט, יא). ובזה הודיע מה היה למו 57 בהיות כלם צדיקים גמורים 58 עד שהיו שמוחם לפני ה' לזכרון 59, איך נועדו לב יחדו להרג את אחיהם או למכרו 60, ולא נחמו על הרעה, כי גם בשאמרו "אבל אשמים אנחנו על אחינו" (להלן מב, כא), לא אמרו שתהיה אשמתם על מקירתו או מיתתו אלא על אכזריותם "בהתחננו" 61. והנה הגיד הפתוב כי צירו בלבם וחשבו את יוסף לנוכל ומתנגש בנפשם להמיתם בעולם הזה 62, או בעולם הבא 63 או בשניהם, ונתורה אמה הבא להרגו השכם להרגו 64 (סנהדרין עב, א).

אלות

1. כרן כרננו קובצ כאן דק להבנת שיטת כרננו, התוכף למצוא מכה מות' לכף זה?
2. איך הוא מפרש: "ויתנבלו"?
3. שתי רצות חסו האחים שבדעת יוסף לצלות, מה הם ומה ההבדל ביניהם?
4. האחים חסו את יוסף ל"נוכל", מה בדיוק הם התכוונו בכך?
5. פירוש מהפכני נותן כרננו ל: "להמיתו" מהו ולמה הוא מפרש כך?
6. מהו צפ"י זה מסקנתו הכוללת של כרננו ביחסי יוסף והאחים?
7. איך הוא מסביר את התנהגותם אחר כך ומה הוא מוצא מכך?
8. מה לדעתך מביאו למסקנתו זאת על כף הנצעה?

* * *

ד. הכתב והקבלה.

פרק לו' פסוק כ':
צמאמר ויתנכלו, שלא היטה כוונת האחים להכניז צממת, כ"א לרעותו דעתו ולרעות שנמסך צידים למיתה, ונלצם לא חשבו עליו רק להמיריו ולהסמידו חיינת מות, ולנכות את נאמר חלומותיו אם הם הסרורי ורעיוני לבו לנד לו הן לודקות נבואיות (כמנואר בזה שקדם), עמה חל עלינו להבין צממרים זה לבו ונהרנהו וגוי מילי דנשתמעני למרי חסי, וצממת הוא נאמר הכונל שתי סודות

וישב ונסתם משותפות בגנות ושבת, והוא זה: אופן הגנות הוא, כהרגו ממש צידים לשלוח צו יד ללח, וכדי להסתיר ולהעלים מעשה הרגת-נשליפהו צלחת הצורות, וכאמר אסון קרהו צדך ומה רעה חללתי, ופיימו דצריהם צמלית הקטנה וצדך לעג, עתה אחרי נפלו צבאר שחת, על מי ימלך, מי זה ישתחוה אליו ומה תהינה חלומותיו. הנה התכוונו האחים האלה להראות כדרך שופכי דמים צלחת, לפרסם צקול זדון לצם עד שישמעם יוסף וידמה צדעתו כי יסול צדיהם צלחת למות. חונם כמו שיוצן אופן הגנות מומאנרם זה, ככה יוצן צו אופן השבת, לפי המסתתר והמחשלים צמחשצות לצצם שאינם רולים רק לנסות דצרי חלומותיו, והוא זה "ונהרגהו" נסצצ עליו אופן שיוכל למות צו, והוא כי נשליך אותו אל חמת הצורות, מקום הסכנה, אשר מדך הטצע כוכל לומר עליו חיתו יער תחלנו, וצזה כראה צנסיין מה הנה חלומותיו, אם נצוליות או הרורים צעלמא, כי אם הן רק מדומיות הנה גם אם ימות צבאר שחת אין חונם צכפיו, כי לא שלחנו צו יד רגח ולא הכינו אותו מכת מות, כיא גרמא צעלמא עשינו, להציאו למקום הסכנה, להזכר לו שם עון רשעו צהצחת דצה, וגיכא דלי' הרגתו, ונייד זאת תהיה לו, כי ונלד ליטנא צישא גצרא קטילא הוא, צן מות הוא ונלד הצחת הדצה, ולא יגרע גרמא דילי'. ואם חלומותיו הן לודקת נצוליות הנה עלת ה' תקום, ואין מענר להושיע נציאו המיועד להיות מלך ומשל. ועתה אם ינלל מפס זה הטמון לרגליו, אז נדע כי יד ה' עשתה זאת, ופועל ידי יולר, נרלה לקצלו עלינו למשול ולמלך עלינו. הנה צדך השבת צמאנר זה נצאר מלח "ונהרגהו" הגרם והסצה אל הסריגה והמיחה, כי כן מלאנו הרצה פעלים שאין הרחשם פעולה ממשית רק שימח סצה וגרם אלי, כמו מעלחם צי (דצרים ל"צ) פירש"י גרמחם למעול צי, וכן על אשר לא קדשחם אחי כירש"י גרמחם שלא לחקדש, וכן אל חכריתו את טצט (צמדצד ד') פירש"י אל חגרמו להם שימותו, וכן אחם המחם את עם ה' (שם י"ז) דת"א אהון גרמחון דומית עם ד' ועל דוד טצצט סצוצים להליג את אורי' מול פני המלחמה נאמר (ט"ז י"ב) ואותו הרגת צחרצ צני עמוין.

אלו

1. מהי השאלה המסופכת בה מנסה פרשנו להתמודד באואו לפרש את פסוקנו?
2. מה מלאמים - לדעתו - הפסוקים הקודמים ומה צפ"י זה הפציה המתצוררת בפסוקנו?
3. פרשנו מסביר כי ניתן לפרש את הצנין בשני אופנים, מה מביאו לכך, ומה הם שני האופנים?
4. מה באמת רצו האחים לפי כלל אחד מן הפירושים?
5. מה פירושו: "כירא דיליה הראתהו"?
6. הניתנת רשות לאדם לבחון את דברי הקב"ה?
7. "פועל שאין הוראתו פועלה ממשית" איך זה ייתכן?
8. לאור כל זה מהי דעת פרשנו כאן על כל אשר קרה?

* * *

1. מדרש רבה.

פרק ל' פסוק ו': יוהי יוסף יפה תאר ויפה מראה - אמר ר' יצחק: זרוק חטרא לאזירא, ועל עקרה הוא קאם, לפי שכתוב: (שם כט, יז) זרחל היתה יפת תאר ויפת מראה' לפיכך: 'יוהי יוסף יפה תאר ויפה מראה'.

אלו

1. מהו הקושי בפסוק שהמדרש מנסה להסבירו?
2. קושי צנייני וקושי סאנוני נוסף יש כאן, מהו?
3. מהי מטמת המדרש ומה הוא רוצה ללמדנו?

* * *